

УДК 911.3

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ УЧНІВ
У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ*Костащук І., Білоус Ю.**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Розглянуто особливості формування якості знань учнів за матеріалами ЗНО на території Чернівецької області. Простежено чинники, що впливають на якість знань і встановлено їх роль у процесі розвитку освіти. На основі аналізу результатів ЗНО за 2010-2013 років встановлено рейтинг адміністративно-територіальних одиниць Чернівецької області за якістю знань учнів.

Ключові слова: якість знань, освіта, зовнішнє незалежне оцінювання.

Актуальність теми дослідження. Проблема якості освіти на сучасному етапі для України є важливою, адже система освіти в нашій державі знаходиться на стадії реформування. Саме якісні показники розвитку освіти, на думку експертів, визначають ефективність суспільного поступу держав в умовах глобалізації світу та підвищення їхньої конкурентної боротьби за якість життя своїх громадян. Забезпечення рівного доступу громадян України до якісної освіти на всіх рівнях - одне із реальних пріоритетів державної політики країни. Якість знань сьогодні залишається одним із ключових аспектів розвитку освіти загалом, так як відображає її ефективність та регіональні відміни прояву факторів, що в тій чи іншій мірі впливають на її розвиток.

Огляд попередніх результатів наукових досліджень. Проблема визначення означення категорій "знання", "якість знань" є актуальною вже декілька десятиліть, та вимагає системного дослідження. Останнім часом з'явилося багато публікацій учених з питань управління освітою та дослідження особливостей формування якості знань учнів, а саме: Аванесова В., Антонченко М., Бабанського Ю., Беспалько В., Білоконної Н., Бондаревського В., Бочерашвілі В., Волкова Н., Губенко О., Друзь Б., Завортяна Н., Зорина С., Коваленко Г., Мазниченко М., Матрос Д., Мельникова Н., Мозгарьова Є., Паламарчука В., Панасюка В., Підласого І. Проте вони носять аналітичний характер з позицій педагогіки. І слід відмітити, що нами вперше розглядається якість знань випускників шкіл різних типів з позицій суспільної географії.

Постановка мети та завдань наукового дослідження. Метою дослідження було передбачено аналіз територіальних відмін якості знань учнів в Чернівецькій області на основі результатів зовнішнього незалежного оцінювання. Виходячи із поставленої мети перед нами були поставлені наступні завдання: проаналізувати форми перевірки та розробити методіку дослідження якості знань учнів; охарактеризувати зовнішнє незалежне

оцінювання як складову моніторингу якості знань учнів; дослідити та охарактеризувати чинники формування якості знань учнів; охарактеризувати освітню мережу Чернівецької області; провести аналіз участі учнів у ЗНО; розкрити територіальні відміни якості знань учнів Чернівецької області.

Виклад основного матеріалу. Уже кілька років випускники шкіл України, що бажають продовжити навчання у вищих навчальних закладах проходять зовнішнє незалежне оцінювання. За допомогою ЗНО визначається рівень їх знань і чи досить його для навчання у ВНЗ. Головна мета введення зовнішнього незалежного оцінювання в Україні - це забезпечення об'єктивності при оцінці знань випускників, створення умов, за яких визначати можливість вступу до ВНЗ зможе рівень знань абітурієнта.

В Чернівецькій області пересічна частка випускників, що склали ЗНО у 2010-2013 роках становить 51% від загальної кількості випускників, тобто тільки половина усіх випускників здає зовнішнє незалежне оцінювання. Найбільшим цей показник був у 2010 році і становив 55,7%, а найнижчим у 2012 році - 45,5%. У 2011 та 2013 роках даний показник становив 53,3% та 50,25 відповідно [1].

Найвища частка учасників ЗНО спостерігається у м. Чернівці (76,3%). Так у 2010 році 80,9% випускників брали участь у зовнішньому незалежному оцінюванні, а у 2011 році 72% [2].

Також досить висока частка випускників бере участь у ЗНО у Кельменецькому районі, де даний показник коливається у межах 60-70%, Сокирянському районі, Вижницькому та Путильському, пересічні показники в яких коливаються від 57% до 60%. Також більше половини учнів здають ЗНО у Заставнівському (55,4%) та Кіцманському (54%) районах.

Найменша частка учнів здає ЗНО у місті Новодністровськ, де у 2010 та 2011 роках жоден випускник не виявив бажання скласти ЗНО, Герцаївському (у 2012 році даний показник становив 18,7%), та Сторожинецькому районах.

Також низькі показники у Глибоцькому, Новоселицькому та Хотинському районах, показники яких коливаються від 35% до 45% (рис 1.).

Найбільша кількість учнів, які склали ЗНО з української мови спостерігається у 2013 році - 3832 учнів, з них майже 30% це випускники в м. Чернівці. У 2013 році в м. Чернівці ЗНО склали 1143 випускники, з них близько 4% отримало менше 124 балів, близько 33% отримало 124,5-150 балів, від 150,5 до 173 балів - 36% і 5% отримали 190 балів і більше. У 2011 році брало 617 учнів, це найнижчий показник для міста за 3 роки, але не дивлячись на це, результати ЗНО є найвищими серед усіх районів за різні роки. В цьому році тільки 2,59% від усієї кількості учнів не здали ЗНО і 5,51% склали ЗНО найкраще. В 2012 році у ЗНО брали участь 963 випускники з яких 7,37% не склали його і тільки 3,01% склали на 190 і вище. Це є найвищі показники якості знань учнів з української мови в м. Чернівці у порівнянні з результатами 2010 та 2011 років [2].

Практично поряд з м. Чернівці за рівнем знань з української мови знаходиться Кельменецький район. Найвищий рівень знань, але найнижча кількість учасників у даному районі були продемонстровані у 2011 році. Близько 7,6% учасників ЗНО не склали дане випробування і близько 2,5% набрали більше 190%. Трішки гірша ситуація результатів ЗНО у 2013 році, але кількість відчутно більша ніж у 2011. У 2013 році близько 6,2% учнів не склали ЗНО української мови і близько 1% склали його на 190 і більше. У порівнянні з 2011 та 2013 роком в 2012 році найгірша ситуація. 8,5% випускників не склали ЗНО та 0,6% склали його на 190 і більше балів.

За якістю знань у 2012 році лідером є м. Чернівці - 20,5%, після нього йде Кельменецький район - 13,5%, найгірший показник якості знань спостерігається у Глибоцькому та Заставнівському районах.

У 2013 році якість знань у м. Чернівці становила близько 27%. Також високі показники якості знань у м. Новодністровськ, Хотинському та Вижницькому районах. А найнижчі показники у Новоселицькому та Герцаївському районах.

Результати ЗНО з історії України показують, що найбільша кількість учасників ЗНО у м. Чернівці. У 2013 році ЗНО з історії України здавало 2283 осіб, це є другим показником після української мови. Найменше учнів склали ЗНО в Герцаївському районі у 2012 році, з них 12,3% набрали менше 124 балів, це є одним із найгірших показників успішності учнів. Найкращі показники успішності з історії України спостерігаються у м. Чернівці в 2011 році - 6,6%. Окрім м. Чернівці високі результати успішності в Хотинському та Глибоць-

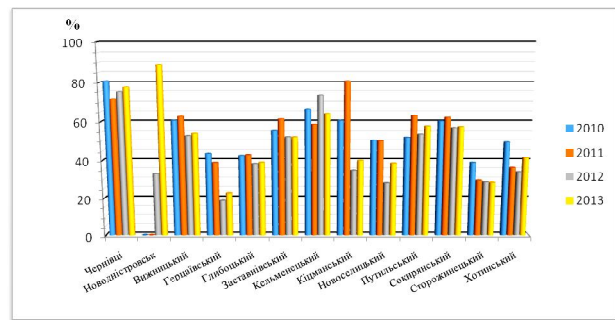

Рис. 1. Частка випускників денних загальноосвітніх навчальних закладів, які пройшли ЗНО

кому районі, але кількість учасників ЗНО у порівнянні з м. Чернівці є суттєво нижчою, так у 2012 році в Хотинському районі ЗНО склали 139 учнів (з них майже 8% набрали менше 124 балів), у 2011 - 122 учні (з них менше 124 балів набрали майже 10%) і у 2013 - 160 учасників, що є найвищим показником за 3 роки. Найнижча кількість учнів, що здавали ЗНО з історії України у Герцаївському районі та у м. Новодністровськ [2].

Найнижчі показники якості знань з історії України у 2012 році спостерігаються у Путильському (5,05%), Герцаївському (5,26%) районах та м. Новодністровськ (5,8%). Найвищі показники якості знань у м. Чернівці, Хотинському та Вижницькому районах.

Як і у 2012 року, найнижчі показники у якості знань у 2013 році спостерігались у Герцаївському районі (3,9%). Також низька якість знань у Заставнівському, Кельменецькому та Кіцманському районах, а найвищі показники у м. Чернівці та Хотинському районі.

Найкраща успішність учнів з математики спостерігається у м. Чернівці. Найкращі результати у м. Чернівці спостерігаються в 2011. Близько 8% учнів склали ЗНО на 190 балів і вище і тільки 2,3 випускників отримали менше 124 балів. У 2013 році показник успішності був дещо гіршим, адже тільки 4,46% учнів отримали більше 190 балів, а 3% отримали менше 124 балів. У порівнянні з іншими районами області досить високі результати були в 2011 році у Новоселицькому районі, де 2,13% набрали більше 190 балів і така ж кількість отримала менше 124 бали. Найгірші показники успішності показані в 2012 році. У Сторожинецькому районі в 2012 році 18,5% склали менше ніж на 124 бали і жодний учень не склав ЗНО на 190 балів і більше. Також більше 190 балів не отримали в 2012 році випускники Герцаївського, Глибоцького, Заставнівського, Кіцманського, Путильського, Сторожинецького районів.

Якість знань з математики у 2012 році коливається в межах від 3% до 21,2%. Найвища якість знань простежується у м. Чернівці,

Кельменецькому та Сокирянському районах, а найнижча у Сторожинецькому, Герцаївському та Новоселицькому районах.

У 2013 році найгірші показники якості знань були у Герцаївському(3,4%), Заставнівському (5,7%) та Кіцманському(6,5%) районах. А найкращий показник якості знань - м. Чернівці та м. Новодністровськ [2].

Успішність учнів на ЗНО з фізики дуже низька по всій області. У 2012 році найкраще здали ЗНО учні м. Чернівців - 2,4% склали на 190 і більше, тоді як у інших районах максимальні показники до 190 балів, у 2011 та 2013 роках трішки краща ситуація, адже, окрім м. Чернівців, ще учні 4 районів (Вижницький, Кіцманський, Сокирянський та Хотинський) та учні м. Новодністровськ набрали більше 190 балів. Досить високі результати з фізики показані у Сокирянському районі. У 2011 році в Сокирянському районі 9% випускників здали ЗНО з фізики менше ніж на 124 бали, а більше 190 балів отримали майже 5% абітурієнтів. Після Сокирянського району за успішністю учнів йде Хотинський, Вижницький та Кіцманський райони.

Найкраща якість знань у 2013 році спостерігалась у м. Чернівці, Сокирянському та Хотинському районах, а найнижча - у Путильському та Сторожинецькому районах.

Найбільше учнів здавало ЗНО з хімії у 2013 році, з них 163 учнів здавали у м. Чернівці, з них 4,9% набрали більше 190 балів, по 25% учнів набрали від 124 до 150 балів та від 173 до 190 балів і 37,41% отримали від 150 до 173 балів. Також високі результати були показані учнями у Хотинському та Кіцманському районах.

У 2011 році ЗНО з хімії здавало 415 учнів з них тільки 9 учнів отримали більше 190 балів, серед них 6 учнів це випускники м. Чернівці [2].

Найвища якість знань за 2012 рік з хімії у м. Чернівці, Путильському та Кельменецькому районах, а найнижча у м. Новодністровськ та Вижницькому районах.

У 2013 році найвища якість знань у Герцаївському районі (33%), м. Чернівці(29,5)% та хотинському районі (23,5). Також високі результати у Кіцманському та Кельменецькому районах. Найнижчі результати у м. Новодністровськ та Глибоцькому районі.

Найбільше випускників здавало ЗНО з біології у м. Чернівці, Глибоцькому та Сторожинецькому районах. Найкраще здали учні м. Чернівці. Також високі результати були показані у Хотинському районі. Найгірші результати показані у Герцаївському, Вижницькому районах та м. Новодністровськ.

Якість знань з біології у 2012 році коливається від 0% до 30%. Найкраща якість знань у м. Чернівці

29,63%, за ним йдуть Хотинський (18,27%) та Кельменецький (17,81%) райони.

У 2013 році найкраща якість знань була у м. Чернівці, Хотинському, Сокирянському та Глибоцькому районах, а найнижчі показники у м. Новодністровськ, де жоден учень не набрав більше 173 балів.

За 2011-2013рр. кількість учнів, які склали ЗНО з географії становила 3385. Найбільша кількість абітурієнтів, які склали ЗНО спостерігалась у 2012 році, але кількість учасників не дуже суттєво відрізняється, так у 2011 році ЗНО склали 1117 абітурієнтів, а у 2013 році - 1115 [2].

У 2013 р. у м. Чернівці ЗНО склали 413 абітурієнтів, з яких 10,9% не здали, майже 34% здали на 124-150 балів, 37,3% на 150-173, 15% склали на 173-190 і лише 2,4 відсотки набрали більше 190 балів і це є найнижчим показником за 3 роки. У 2011 р. спостерігався найнижчий показник учасників ЗНО за 3 роки - 302 абітурієнта, але рівень успішності в цьому році був вищий. У 2012 році було 359 учасників, але більше 190 балів набрали лише близько 3% абітурієнтів.

Після м. Чернівці, за активністю абітурієнтів за 2011-2013 рр., друге місце посідає Вижницький район, де 2011 році приймали участь 112 абітурієнтів, у 2012 р. - 115 та у 2013 - 114 абітурієнтів. З яких 33 абітурієнти за ці 3 роки склали ЗНО менше 124 балів і лише 10 осіб набрали більше 190 балів. Найменш активним є м. Новодністровськ, за 3 роки участь у ЗНО тут взяли всього 112 абітурієнтів.

Найкращий показник успішності спостерігався у Новоселицькому районі у 2011 році, де більше 190 балів склали 8,3% учнів, а найнижчий у Путильському районі за 2012 р. всього 2,5% набрали тільки від 173-190 балів [2].

Найвищий показник якості знань у 2012 році становив 19,5%(м. Чернівці), а найнижчий 2,5%(Путильський район).

Найкраща якість знань у 2013 році була у Вижницькому районі та у м. Чернівці, також високі результати були показані у Герцаївському, Глибоцькому, Новоселицькому та Хотинському районах, а також у м. Новодністровськ, а найгірші показники у Заставнівському та Сокирянському районах.

Найбільше учнів здавало ЗНО з англійської мови у м. Чернівці в 2013 році. У Герцаївському районі в 2012 та 2013 роках ЗНО з англійської мови здавав тільки 1 випускник, а в 2011 році 2, це найнижчі показники кількості учнів, що здавали ЗНО з англійської мови. Найкраще англійську мову здавали учні Кіцманського району та м. Чернівці, так у 2012 році 6,7 % учнів отримали на ЗНО з англійської мови в Кіцманському районі більше 190

балів, а в м. Чернівці - 5%. У 2011 у Чернівцях більше 190 балів отримало 8,3%, а в Кіцманському районі - 5,6% [2].

Найкраща якість знань з англійської мови за 2012 рік у м. Чернівці, потім ідуть Кіцманський та Заставнівський райони. Найгірша ситуація у Герцаївському, Кельменецькому та Путильському районах.

У 2013 році якість знань з англійської мови була вищою ніж у 2012 році. Так найкращі показники були показані у м. Чернівці, Герцаївському, Глибоцькому та Новоселицькому районах, якість знань в яких була вище 20%. Також високі результати були показані у Сторожинецькому районі. Найнижчі результати були у Путильському та Кіцманському районах.

Сумарні показники результатів ЗНО показують, що кількість учнів, які здавали ЗНО з 2010 по 2013 роки становить 47172. З них 4426 набрали менше 124 балів, а більше 190 балів отримали тільки 1046 учні, з них 34 абітурієнти набрали 200 балів. Найбільша кількість учнів здавали у м. Чернівці - 13248, з них 22 отримали максимальний бал. Після м. Чернівці, за активністю абітурієнтів за 2010-2013 рр., 2 місце посідає Вижицький район, де у 2010-2013 роках приймали участь 4168 абітурієнтів. З яких 397 склали ЗНО менше 124 балів і лише 41 чоловік набрали більше 190 балів. Найменш активним є м. Новодністровськ, за 4 роки участь у ЗНО тут взяли всього 1394 абітурієнти, з них тільки 12 отримали більше 190 балів [2].

Високою успішністю вирізняється Хотинський район, де 3 абітурієнтів отримали максимальний бал. Всього в Хотинському районі брало участь у ЗНО 2906 абітурієнтів, з них 8,5% отримали менше 124 балів і 2% отримали 190 і більше балів.

Також досить високі результати показані у Кельменецькому районі, де з 2352 абітурієнтів, тільки 184 не отримали більше 124 балів. Більше 190 отримали 1,44 %.

Найгірша якість знань за сумою 4 років у Герцаївському районі, де більше 173 балів на ЗНО з усіх предметів отримали тільки 5,9% випускників натомість 16,78 % отримали менше 124 балів.

Костащук И. Билюс Ю. Общественно-географические аспекты формирования качества знаний учащихся в Черновицкой области. Рассмотрены особенности формирования качества знаний учащихся по материалам ВНО на территории Черновицкой области. Прослежено факторы, влияющие на качество знаний и установлено их роль в процессе развития образования. На основе анализа результатов ВНО за материалами 2010-2013 годов установлено рейтинг административно-территориальных единиц Черновицкой области за качеством знаний учащихся.

Ключевые слова: качество знаний, образование, внешнее независимое оценивание.

Kostaschuk I. Bilous Y. Socio-geographic aspects of quality of knowledge of students in the Chernivtsi region. The features of formation of students know ledge on materials testing in the Chernivtsi region. It traces the factors that affect the quality of know ledge and established their role in the development of education. On the basis oft heresult softesting for the years 2010-2013 ranking established administrative units Chernivtsi region the quality of students know ledge.

Key words: quality of knowledge, education, externalin dependent evaluation.

Також низька якість знань у Путильському, Новоселицькому, Глибоцькому, Заставнівському, Сторожинецькому та Вижицькому райони, якість знань в яких коливається від 8% до 10%. Найкраща якість знань у м. Чернівці, Хотинському та Кельменецькому районах.

Висновки. Нами охарактеризовано територіальні особливості якості знань учнів, на матеріалах зовнішнього незалежного оцінювання випускників загальноосвітніх навчальних закладів Чернівецької області. Отримані результати свідчать про те, що найкраща якість знань у м. Чернівці (26,1%), Хотинському (15,4%) та Кельменецькому (12%) районах, а найгірша якість знань за сумою 4 років у Герцаївському районі, де більше 173 балів на ЗНО з усіх предметів отримали тільки 5,9% випускників. Також низька якість знань у Путильському, Новоселицькому, Глибоцькому, Заставнівському, Сторожинецькому та Вижицькому райони, якість знань в яких коливається від 8% до 9%. Проміжні результати мають такі райони - Кіцманський (9,7%), м. Новодністровськ (11,2%) та Сокирянський (11,2%) район. Найважливішими чинниками, які впливають на якість знань учнів є: етнічний склад населення та мова викладання у школах, типи населених пунктів, віддаленість від великих міст, а також кадровий склад вчителів та сімейно-побутові умови проживання учнів.

Література

1. Матеріали Головного управління статистики у Чернівецькій області.
2. Звіти Українського центру якості освіти за 2010,2011, 2012 та 2013 років (розміщені на офіційному сайті Українського сайту оцінювання якості освіти / <http://testportal.gov.ua>)

References

1. Materialy Holovnoho upravlinnia statystyky u Chernivetskii oblasti.
2. Zvity Ukrainskoho tsentru yakosti osvity za 2010,2011, 2012 ta 2013 rokiv (rozmeshcheni na ofitsiinomu сайті Ukrainskoho сайту otsiniuvannia yakosti osvity / <http://testportal.gov.ua>)